

Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU4

Säkerhet och tillgänglighet vid val

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i vallagen.

Ändringarna syftar till att skydda de allmänna valen och stärka möjligheterna att utnyttja rösträtten. Det innebär bl.a. att Valmyndigheten ges ett uttryckligt ansvar att stödja och samordna arbetet med skydd av val. Länsstyrelserna, kommunerna och de utlandsmyndigheter som har inrättat röstningslokaler ska skyndsamt rapportera incidenter som kan påverka genomförande av val till Valmyndigheten. Vidare tydliggörs kraven på att röstningen ska vara tillgänglig för alla väljare. Fler väljare, bl.a. personer som är placerade i särskilda ungdomshem, kommer också att få möjlighet att rösta med ambulerande röstmottagare. Det ställs även krav på att en röstmottagare alltid ska vara närvarande när väljare anlitar ett biträde. Dessutom kommer utlandssvenskar som fallit ur röstlängden att kunna förtidsrösta i Sverige och därigenom återupptas i röstlängden. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 december 2025.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns två reservationer (SD).

Behandlade förslag

Proposition 2024/25:181 Säkerhet och tillgänglighet vid val.

Tre yrkanden i en följdmotion.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut3

Redogörelse för ärendet4

 Ärendet och dess beredning.....4

 Propositionens huvudsakliga innehåll4

Utskottets överväganden.....5

 Säkerhet och tillgänglighet vid val5

 Tystnadsplikt för väljarbiträden.....11

 Krav på id-kontroll vid röstning14

Reservationer16

 1. Tystnadsplikt för väljarbiträden, punkt 2 (SD).....16

 2. Krav på id-kontroll vid röstning, punkt 3 (SD).....16

Bilaga 1

Förteckning över behandlade förslag18

 Propositionen18

 Följdmotionen18

Bilaga 2

Regeringens lagförslag19

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Säkerhet och tillgänglighet vid val

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i vallagen (2005:837).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2024/25:181.

2. Tystnadsplikt för väljarbiträden

Riksdagen avslår motion

2024/25:3434 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Reservation 1 (SD)

3. Krav på id-kontroll vid röstning

Riksdagen avslår motion

2024/25:3434 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 3.

Reservation 2 (SD)

Stockholm den 2 oktober 2025

På konstitutionsutskottets vägnar

Jennie Nilsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jennie Nilsson (S), Mats Green (M), Hans Ekström (S), Fredrik Lindahl (SD), Mirja Räihä (S), Ulrik Nilsson (M), Per-Arne Håkansson (S), Mauricio Rojas (L), Amalia Rud Stenlöf (S), Susanne Nordström (M), Jessica Wetterling (V), Gudrun Brunegård (KD), Muharrem Demirok (C), Lars Englund (M), Jan Riise (MP), Lars Johnsson (M) och Martin Westmont (SD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2024/25:181 Säkerhet och tillgänglighet vid val. Vidare behandlas en följdmotion med anledning av propositionen. I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen.

På förslag av konstitutionsutskottet beslutade riksdagen den 15 december 2021 om ett tillkännagivande till regeringen om biträde åt väljare (bet. 2021/22:KU6 punkt 7, rskr. 2021/22:144). Enligt tillkännagivandet bör det införas bestämmelser om att en röstmottagare ska vara närvarande när en väljare får biträde vid röstningen eller med att ta sina valsedlar bakom avskärmningen. Utskottet ansåg dock att en utvärdering vid valen 2022 först skulle genomföras. I propositionen redovisar regeringen tillkännagivandet som tillgodosett och slutbehandlat.

En förteckning över behandlade förslag finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen flera ändringar i vallagen (2005:837) för att skydda de allmänna valen och stärka möjligheterna att utnyttja rösträtten. Förslagen innebär bl.a. följande:

- Valmyndigheten ges ett uttryckligt ansvar att stödja och samordna arbetet med skydd av val.
- Länsstyrelserna, kommunerna och de utlandsmyndigheter som har inrättat röstningslokaler ska skyndsamt rapportera incidenter som kan påverka genomförandet av val till Valmyndigheten.
- Kraven på att röstningen ska vara tillgänglig för alla väljare tydliggörs.
- Fler väljare, bl.a. personer som är placerade i särskilda ungdomshem, ska få möjlighet att rösta med ambulerande röstmottagare.
- Utlandssvenskar som fallit ur röstlängden ska kunna förtidsrösta i Sverige och genom förtidsrösten återupptas i röstlängden.

Vidare bedömer regeringen att det bör införas en möjlighet att skicka digitala röstkort till väljare som har valt att ta emot meddelanden från myndigheter i en säker digital brevlåda.

Regeringen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 december 2025.

Utskottets överväganden

Säkerhet och tillgänglighet vid val

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändring i vallagen. Förslagen innebär bl.a. att Valmyndigheten ges ett uttryckligt ansvar att stödja och samordna arbetet med skydd av val och att länsstyrelserna, de kommunala valnämnderna och de utlandsmyndigheter som har inrättat röstningslokaler skyndsamt ska rapportera incidenter som kan påverka genomförande av val till den centrala valmyndigheten.

Vidare tydliggörs kraven på att röstningen ska vara tillgänglig för alla väljare och att fler väljare får möjlighet att rösta med ambulerande röstmottagare.

Det ställs också krav på att en röstmottagare alltid ska vara närvarande när väljare anlitar ett biträde. Utlandssvenskar som fallit ur röstlängden ska kunna rösta i Sverige och genom sin förtidsröst återupptas i röstlängden.

Gällande rätt

I 1 kap. 1 § andra stycket regeringsformen fastslås att den svenska folkstyrelsen och valsystemet bygger på principerna om fri åsiktsbildning och om allmän och lika rösträtt. Vidare finns grundläggande bestämmelser om val till riksdagen i regeringsformen. Enligt 3 kap. 1 § ska riksdagen utses genom fria, hemliga och direkta val. Med fria val avses att ingen annan får bestämma hur en väljare ska rösta och med hemliga val att väljaren inte är tvungen att visa eller tala om hur han eller hon har röstat. I kravet på fria val ligger att alla väljare ska kunna rösta under sådana förhållanden att de inte utsätts för tvång eller annan otillbörlig påverkan av någon annan. Det allmänna ska inte heller blanda sig i valen i vidare omfattning än som behövs för att valen ska kunna genomföras. Det handlar t.ex. om att tillhandahålla valmaterial och vallokaler och hantera röstmottagningen och rösträkningen.

I kommunallagen (2017:725) finns grundläggande bestämmelser om rösträtt och valbarhet till regionfullmäktige och kommunfullmäktige och för val till Europaparlamentet finns grundläggande bestämmelser bl.a. i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna och i akten om allmänna direkta val av företrädare i Europaparlamentet.

Mer detaljerade bestämmelser om genomförandet av allmänna val finns i vallagen (2005:837) och valförordningen (2005:874).

Propositionen

Förstärkt skydd för fria val

Regeringen föreslår att den centrala valmyndigheten ska stödja och samordna valmyndigheternas arbete med skydd av val samt analysera och bedöma risker som kan hota valens genomförande. Regeringen konstaterar att riskerna för informationspåverkan och hoten mot valens genomförande har ökat under senare år. Med hänsyn till det förändrade säkerhetsläget och utifrån bedömningen att det finns skäl att befara att de risker som kan hota valens genomförande inte kommer att minska inom överskådlig tid är det angeläget att stärka valsystemets motståndskraft mot manipulationer. I syfte att upprätthålla säkerheten i valprocessen och för att bevara det höga förtroendet för och tilltron till det demokratiska styrelseskicket bör arbetet med skydd av val inom valadministrationen enligt regeringen samordnas och stödjas av en utpekad myndighet.

Regeringen föreslår även att den centrala valmyndigheten ska tillhandahålla en rutin för en samlad incidentrapportering inom valadministrationen. Enligt regeringens uppfattning kan en rutin för en samlad rapportering bidra till att samordna arbetet med att skydda valen, särskilt att ta fram en nationell lägesbild. En sådan rutin kan också bidra till att valadministrationen får kännedom om eventuella brister som därmed kan åtgärdas.

Vidare föreslår regeringen att länsstyrelserna, de kommunala valnämnderna och de utlandsmyndigheter som har inrättat röstningslokaler skyndsamt ska rapportera incidenter till den centrala valmyndigheten. Med incidenter avses att det vid förberedande och genomförande av val som en myndighet svarar för har förekommit någon avvikelse från föreskriven ordning (i praktiken gällande vallagstiftning), att någon har hindrat röstningen, förvanskat lämnade röster eller otillbörligt verkat vid valen på något annat sätt eller händelser som kan påverka valens genomförande. Eftersom syftet med incidentrapporteringen bl.a. är att bidra till en korrekt och uppdaterad nationell lägesbild över valens genomförande bör en sådan rapportering ske skyndsamt.

Även allmänheten bör ha möjlighet att rapportera incidenter under röstmottagningen och rösträkningen. Även om allmänhetens klagomål, synpunkter och förbättringsförslag under röstmottagningen i första hand bör riktas till och tas om hand av berörd valmyndighet så att eventuella brister kan åtgärdas omgående talar erfarenheterna efter de senaste valen för att det finns behov av ytterligare kanaler för väljarna att rapportera incidenter. Som bl.a. konstitutionsutskottet och Valprövningsnämnden tidigare fört fram kan en möjlighet för allmänheten att rapportera incidenter minska enskildas behov av att lämna in ett överklagande av ett val för att gjorda iakttagelser ska bli uppmärksammade. Till skillnad från vid ett överklagande är det möjligt för enskilda att rapportera incidenter även innan valet är avslutat. Enligt regeringens bedömning finns det inte något behov av att i lag reglera eller på annat sätt precisera formerna för denna incidentrapportering utan det bör i

stället vara upp till Valmyndigheten att bedöma hur allmänhetens möjligheter att rapportera incidenter bäst tillgodoses.

Ackreditering av valobservatörer

Sedan lång tid tillbaka genomförs valobservationer av olika organisationer för att kontrollera och uppmärksamma att internationella regelverk och standarder för bl.a. fria och hemliga val upprätthålls. Valobservatörernas status är inte reglerad i svensk rätt, men nationella och internationella valobservatörer har samma rätt till insyn i valförfarandet och möjligheter att granska valens genomförande som alla andra har enligt vallagen. Regeringen konstaterar emellertid att det på senare tid förekommit rapporter om att det funnits svårigheter för valobservatörer att genomföra sina uppdrag, bl.a. har observatörer behövt visa legitimation innan de getts tillträde till vallokalerna. Med hänsyn till dessa rapporter har Kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (Office for Democratic Institutions and Human Rights, ODIHR) rekommenderat Sverige att uttryckligen reglera valobservatörers rätt att närvara.

Regeringen föreslår mot denna bakgrund att valobservatörer från nationella och internationella organisationer ska kunna få ackreditering av den centrala valmyndigheten. Ackrediteringen ska avse valobservation i samband med genomförandet av val till riksdagen, region- och kommunfullmäktige samt Europaparlamentet. Kommuner, länsstyrelser och de utlandsmyndigheter som har inrättat röstningslokaler ska ta emot ackrediterade valobservatörer före, under och efter ett val.

Ackreditering av valobservatörer begränsar inte allmänhetens rätt att närvara vid röstmottagning och rösträkning. Beslut om ackreditering bedöms inte vara överklagbara.

Överklagande av val

Vallagen innehåller vissa grundläggande regler om överklagande. Regeringen konstaterar dock att det finns behov av att komplettera regleringen. Bedömningen vilar på Valprövningsnämndens erfarenhetsrapporter efter de allmänna valen 2018 och 2022. Av dessa framgår att några överklaganden har avvisats på grund av att klagandens identitet inte gått att fastställa. För att en privatperson ska ha rätt att överklaga utgången i ett val krävs att han eller hon har rösträtt i det val som överklagandet gäller. Saknas rösträtt finns inte någon klagorätt enligt vallagen. Om det inte går att fastställa klagandens identitet, går det inte heller att avgöra om klaganden har rösträtt vid valet eller av annan anledning har rätt att överklaga. Överklaganden har då enligt fast praxis från Valprövningsnämnden inte prövats.

För att kunna avgöra om den klagande har rätt att överklaga föreslår regeringen därför att ett överklagande av ett beslut om att fastställa utgången av ett val ska innehålla uppgifter om klagandens personnummer eller organisationsnummer eller, om sådant nummer saknas, någon annan uppgift

som innebär att klagandens identitet kan klarläggas. Överklagandet bör även innehålla den information som behövs för att Valprövningsnämnden ska kunna komma i kontakt med klaganden.

Förstärkt tillgänglighet vid val

Regeringen föreslår att det i förtydligande syfte ska införas bestämmelser i vallagen om att valmyndigheter och de utlandsmyndigheter som har inrättat röstningslokaler ska verka för att röstningen är tillgänglig för alla väljare. Tillgängligheten omfattar lokalerna för röstmottagning, röstningsförfarandet och informationen till väljarna.

Vallagen innehåller redan bestämmelser i syfte att skapa likvärdiga möjligheter för väljarna att kunna rösta. Bestämmelserna om tillgänglighet är dock relativt sparsamma i omfattning och har främst riktat in sig på val- och röstningslokalernas fysiska beskaffenhet. Regeringen konstaterar att det finns flera rapporter om att bristande tillgänglighet påverkar såväl valdeltagandet som förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning. Det som ofta lyfts fram är brister som gäller information och att själva röstningsförfarandet inte är tillgängligt. Vallagen saknar dock uttryckliga bestämmelser om ett tillgängligt röstningsförfarande och tillgänglig information till väljarna. Den föreslagna bestämmelsen har målsättningskaraktär. Syftet med bestämmelsen är att förtydliga vikten av tillgänglighet vid val och att tillgängligheten inte enbart omfattar fysisk tillgänglighet. Vidare är syftet att tydliggöra att hela valadministrationen, dvs. samtliga valmyndigheter och de utlandsmyndigheter som har inrättat röstningslokaler, behöver arbeta med tillgänglighet. Regeringen anser inte att det är befogat att införa en tvingande bestämmelse. Valmyndigheten bör lämna råd och rekommendationer i syfte att ge ett konkret och omfattande stöd till berörda myndigheter avseende möjliga åtgärder.

Inför varje val tillhandahåller både kommunerna och Valmyndigheten information om röstning till väljarna. Uppgifter som är kommunspecifika samlas in av Valmyndigheten från kommunerna och publiceras på Valmyndighetens webbplats. Detta gör det möjligt för väljarna att via den centrala valmyndighetens webbplats hitta t.ex. lokaler för förtidsröstning där de befinner sig och se när lokalerna håller öppet. Det saknas dock information om lokalernas tillgänglighetsstatus samt information om när och hur väljare kan begära ambulerande röstmottagning hos kommunerna. Kommunernas skyldighet att lämna uppgifter till Valmyndigheten är sparsamt författningsreglerad, men i praktiken görs den i relativt stor omfattning och i huvudsak digitalt via it-stödet för valadministrationen enligt en på förhand angiven kalender och utgör en etablerad praxis. För att säkerställa att dessa uppgifter tillhandahålls väljarna och kan göras tillgängliga både på röstkortet och samlas på ett överskådligt sätt på Valmyndighetens webbplats föreslår regeringen att det ska införas en skyldighet för kommunerna att senast 32 dagar före valdagen lämna uppgifter till Valmyndigheten dels om var och när röstning kan ske inom kommunen, dels lokalernas tillgänglighet.

Väljare som på grund av sjukdom, funktionsnedsättning eller ålder inte själva kan ta sig till ett röstmottagningsställe har sedan 2015 möjlighet att på begäran lämna sina valsedlar till av valnämnden särskilt förordnade röstmottagare, s.k. ambulerande röstmottagare. Regeringen föreslår att målgruppen som får använda ambulerande röstmottagare utökas till att också omfatta väljare som är placerade i polisarrest och vårdinrättningar som begränsar väljarnas möjligheter att rösta i röstningslokal.

Väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själva kan göra i ordning sina röster ska enligt vallagen på begäran få hjälp med detta av röstmottagarna i den utsträckning som behövs. En sådan väljare får också anlita någon annan person som hjälper honom eller henne vid röstningen. Detta gäller även om väljaren behöver hjälp när han eller hon ska ta valsedlar på den avskärmade platsen. Det finns således inga krav på att en röstmottagare är närvarande när hjälp lämnas av någon annan. Regeringen konstaterar att det finns vissa indikationer på att s.k. gruppröstning förekommer, dvs. att två eller flera personer samtidigt ställer sig bakom valskärmen och gör i ordning sina valkuvert. Förfarandet innebär ett hot mot väljarnas rätt att utan påverkan från någon annan själva bestämma vilket parti de ska rösta på. Med hänsyn till vikten av att garantera väljarna rätten att rösta utan otillbörlig påverkan finns det enligt regeringen ett behov av att ytterligare förstärka skyddet mot gruppröstning i syfte att värna väljarnas rätt till fria val. För att stärka väljarens skydd mot otillbörlig påverkan av den person som väljaren själv utser föreslår regeringen att hjälpen bakom valskärmen och avskärmningen av valsedelsställ alltid ska ske i närvaro av en röstmottagare. Regeringen anför att förslagen ligger i linje med riksdagens tillkännagivande om biträde åt väljare (bet. 2021/22:KU6 punkt 7, rskr. 2021/22:144) och anser att tillkännagivandet genom förslaget är tillgodosett och slutbehandlat.

Utlandssvenskar

För utlandssvenskar som har fallit ur röstlängden och som vill rösta vid ett visst val finns bestämmelser i vallagen om villkoren för att återupptas i röstlängden. Om utlandssvensken befinner sig i utlandet kan han eller hon återupptas i röstlängden genom att avge en förtidsröst i utlandet. Någon motsvarande möjlighet finns inte vid förtidsröstning i Sverige. Utlandssvenskar som fallit ur röstlängden och som befinner sig i Sverige under röstningsperioden måste med dagens regler bege sig utanför landets gränser och rösta därifrån för att bli återupptagna i röstlängden för det aktuella valet. Denna omständighet utgör en begränsning i möjligheten för dessa väljare att kunna utnyttja sin rösträtt. Enligt regeringen kan det ifrågasättas om detta är en ändamålsenlig ordning. Det bör inte vara avgörande var någonstans i världen en utlandssvensk befinner sig för möjligheten att kunna återupptas i röstlängden och kunna avge sin röst vid ett visst val.

Regeringen föreslår således att utlandssvenskar som fallit ur röstlängden ska kunna förtidsrösta i Sverige. Den avgivna förtidsrösten ska anses som en

anmälan om att återupptas i röstlängden. Den centrala valmyndigheten ska lägga till väljaren i röstlängden. Kommunen ska snarast möjligt underrätta den centrala valmyndigheten om att den tagit emot rösten. Kommunen ska skicka rösten till valnämnden i den kommun där väljaren förväntas bli upptagen i röstlängden. Vid röstmottagningen ska ett s.k. adresskort användas i stället för ett röstkort för dessa väljare, i likhet med vad som gäller när utlandssvenskar förtidsröstar på utlandsmyndigheter.

Regeringen föreslår vidare att en väljare ska kunna göra en anmälan om att åter bli upptagen i röstlängden utan att anmäla sin adress till Skatteverket. En anmälan om ny adress i utlandet ska alltid anses som en anmälan till röstlängden för ytterligare en tioårsperiod.

Digitala röstkort

I Valmyndighetens erfarenhetsrapporter från de allmänna valen 2018 framgår att tryckning och distribution av röstkort är kritiska moment som utförs under förhållandevis knappa tidsramar. Utdelningen av reguljär post tar väsentligen längre tid än en digital försändelse. Detta påverkar möjligheten för både väljare som är folkbokförda i Sverige och för utlandssvenskar att få sina röstkort i tid till att förtidsröstningen inleds. Enligt Valmyndigheten når dessutom många röstkort inte den avsedda adressaten. Regeringen bedömer att det bör införas en möjlighet att skicka röstkort digitalt till väljare. En reglering för att skapa förutsättningar för det kräver inte någon ändring i lag utan kan tas i förordning.

Vid röstning i vallokal på valdagen krävs inte något röstkort. Vid förtidsröstning krävs dock som huvudregel att väljaren lämnar sitt röstkort. Det finns emellertid vissa undantag, t.ex. när det finns en möjlighet att skriva ut ett dubblettröstkort i en röstningslokal i en kommun. För väljare som har fått ett digitalt röstkort och inte själv har skrivit ut det måste någon form av handling med information om väljaren produceras vid förtidsröstningen. Regeringen föreslår därför att adresskort ska kunna användas i stället för röstkort vid förtidsröstning i röstningslokaler som en kommun har anordnat.

Av bestämmelserna om brevröstning framgår att en brevröst får göras i ordning tidigast 45 dagar före valdagen (7 kap. 12 § första stycket). För att undvika att röster blir ogiltiga bör tidpunkten för distribution av digitala utlandsröstkort anpassas så att de är väljarna tillhanda första dagen för brevröstning. Regeringen föreslår således att utlandsröstkort som skickas på annat sätt än som postförsändelse ska skickas 45 dagar före valdagen.

Ikraftträdande

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 december 2025. Skyldigheten för de kommunala valnämnderna, länsstyrelserna och de utlandsmyndigheter som har inrättat röstningslokaler att skyndsamt rapportera incidenter och utvidgningen av målgruppen för ambulerande röstmottagare ska tillämpas

första gången inför och vid ordinarie val till riksdagen, regionfullmäktige och kommunfullmäktige 2026.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar de föreslagna ändringarna i vallagen för att skydda de allmänna valen och stärka möjligheterna att utnyttja rösträtten. Kvaliteten i genomförandet av allmänna val före, under och efter valen och att valresultatet uppfattas som legitimt är av grundläggande betydelse för förtroendet för det demokratiska systemet. Mot bakgrund av utskottets uppföljning av de allmänna valen 2022 har utskottet också betonat vikten av att klagomål och incidenter kan rapporteras in under hela valperioden så att eventuella brister kan tas om hand av valadministrationen direkt under förtidsröstningen och även på valdagen.

Utskottet delar regeringens bedömning att tillkännagivandet om biträde åt väljare genom förslaget i propositionen är tillgodosett och slutbehandlat.

Sammantaget ställer sig utskottet bakom regeringens överväganden som redovisas i propositionen och föreslår att riksdagen antar regeringens lagförslag.

Tystnadsplikt för väljarbiträden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om tystnadsplikt för väljarbiträden.

Jämför reservation 1 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2024/25:3434 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) föreslås i yrkande 1 ett tillkännagivande om att införa en straffsanktionerad tystnadsplikt för väljarbiträden. Vidare förordar motionärerna i yrkande 2 ett tillkännagivande om att röstmottagaren i val- och röstningslokalen bör åläggas att informera alla väljarbiträden om tystnadsplikten.

Gällande ordning

Enligt 7 kap. 3 § andra stycket vallagen ska väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själva kan göra i ordning sina röster på begäran få hjälp med detta av röstmottagarna i den utsträckning som behövs. En sådan väljare får också anlita någon annan person som hjälper honom eller henne vid röstningen.

Enligt 8 kap. 2 a § vallagen ska väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själva kan ta sina valsedlar på den avskärmade

plats där valsedlarna finns utlagda, på begäran få hjälp med detta av röstmottagarna i den utsträckning som behövs. En sådan väljare får också anlita någon annan person som hjälper honom eller henne med detta.

Enligt den nuvarande ordningen gäller sekretess för uppgifter om hur en väljare har röstat, om uppgiften har framkommit när en röstmottagare har hjälpt väljaren vid röstning (40 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen [2009:400]). Det finns i dag ingen motsvarande lagstadgad tystnadsplikt för anhöriga eller andra enskilda som hjälper en väljare att rösta.

Bakgrund och pågående arbete

2020 års valutredning

I uppdraget för 2020 års valutredning ingick att överväga och lämna förslag till åtgärder som kan bidra till att personer med synnedsättning ska kunna personrösta utan att tvingas röja valhemligheten för någon (dir. 2020:30). Utredningen föreslog i sitt delbetänkande att det i vallagen införs en uttrycklig tystnadsplikt för en privatperson som hjälper en väljare att rösta för att stärka skyddet för valhemligheten (SOU 2021:7 s. 87 f.). Kommitténs delbetänkande behandlades i propositionen Förstärkt skydd för väljare vid röstmottagning (prop. 2021/22:52, bet. 2021/22:KU6, rskr. 2021/22:114). I propositionen bedömde regeringen, till skillnad från kommittén, att det inte bör införas någon lagstadgad tystnadsplikt för anhöriga och andra enskilda som hjälper väljare att rösta. Kommittén föreslog också att det skulle införas en bestämmelse som ålade röstmottagarna att informera varje privatperson som hjälper en väljare att rösta att en straffsanktionerad tystnadsplikt gäller för honom eller henne.

I propositionen konstaterade regeringen att förslaget om tystnadsplikt, med vissa justeringar, hade lagts fram vid två tidigare tillfällen, och då inte genomförts. Regeringen fann att de skäl som tidigare hade framförts mot att införa en ny straffsanktionerad tystnadsplikt för enskilda vid biträde i samband med röstning gällde med samma styrka som när frågan senast övervägdes. Det vill säga att det fick antas att många skulle sakna insikt om de straffrättsliga konsekvenserna av att de röjer eller utnyttjar uppgifter om hur någon har röstat. Trots förslaget att röstmottagarna skulle åläggas att informera enskilda om tystnadsplikten menade regeringen att det fortfarande kvarstod en risk för att anhöriga och andra enskilda som hjälper väljaren kommer att sakna insikt om de straffrättsliga konsekvenserna av en tystnadsplikt.

Valsedelskommittén

Regeringen beslutade i februari 2024 att en parlamentariskt sammansatt kommitté ska utvärdera och överväga förändringar av valsedelssystemet, inklusive analysera för- och nackdelar med att övergå till ett system med gemensamma eller neutrala valsedlar (dir. 2024:24). Utredningen har tagit namnet Valsedelskommittén (Ju 2024:04). Kommittén ska bl.a. analysera och bedöma hur gemensamma eller neutrala valsedlar skulle påverka

förutsättningarna för bl.a. personer med funktionsnedsättningar, t.ex. synnedsättning, att delta i valen på lika villkor. Utredningen har i samband med att uppdraget utvidgades genom ett tilläggsdirektiv (dir. 2025:65) fått förlängd tid och uppdraget ska redovisas senast den 14 augusti 2026. Ett delbetänkande som avser uppdraget att utvärdera dagens valsedelssystem ska dock lämnas senast den 15 januari 2026.

Tidigare riksdagsbehandling

Hösten 2021 behandlade utskottet proposition 2021/22:52 Förstärkt skydd för väljare vid röstmottagning samt ett motionsyrkande om tystnadsplikt för väljarbiträden (bet. 2021/22:KU6). Som framgår ovan bedömde regeringen i propositionen att det inte bör införas någon lagstadgad tystnadsplikt för anhöriga och andra enskilda som hjälper väljare att rösta. Utskottet delade regeringens bedömning. Utskottet vidhöll denna uppfattning våren 2024 och avstyrkte därmed ett liknande motionsyrkande (bet. 2023/24:KU12).

Våren 2025 behandlades ett motionsyrkande med liknande förslag tillsammans med andra förslag som avsåg väljare med synnedsättning eller annan funktionsnedsättning. I sitt ställningstagande noterade utskottet att det pågick ett arbete för att förbättra möjligheterna för väljare med synnedsättning eller annan funktionsnedsättning att rösta med bibehållen valhemlighet och avstyrkte mot den bakgrunden motionsyrkandena (bet. 2024/25:KU13).

Sverigedemokraterna reserverade sig.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att det pågår ett arbete med att förbättra möjligheterna för väljare med synnedsättning eller annan funktionsnedsättning att rösta med bibehållen valhemlighet. Vidare noterar utskottet att väljarens skydd mot eventuell otillbörlig påverkan vid biträde av en person som väljaren själv har utsett stärks genom kravet på närvaro av en röstmottagare bakom valskärmen och avskärmningen av valsedelsställ. Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och avstyrker därmed motionsyrkandena.

Krav på id-kontroll vid röstning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om krav på id-kontroll vid röstning.

Jämför reservation 2 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2024/25:3434 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 3 förordas ett tillkännagivande om att krav på identifikation vid röstning bör införas.

Gällande rätt

I 8 kap. 6 § vallagen anges att väljare som inte är kända för röstmottagarna ska legitimera sig eller på annat sätt styrka sin identitet. I förarbetena till bestämmelsen anges att identiteten kan styrkas genom legitimation eller på något annat tillförlitligt sätt, i praktiken genom att någon annan intygar förhållandet (prop. 2004/05:163 s. 75).

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet avstyrkte våren 2019 ett motionsyrkande om id-kontroller vid röstning (bet. 2018/19:KU25). Även våren 2020 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om legitimering vid röstning (bet. 2019/20:KU12). Utskottet anförde då följande:

Utskottet noterar att Valmyndigheten i sina erfarenhetsrapporter från valen 2018 och Europaparlamentsvalet 2019 anför att valen har genomförts på ett korrekt, effektivt och rättssäkert sätt. Valmyndigheten har emellertid i erfarenhetsrapporten från Europaparlamentsvalet 2019 pekat på problem kring hur väljare ska identifiera sig.

Utskottet anser inte att det finns tillräckliga skäl för att ta initiativ för att ändra vallagens bestämmelser så att det ställs ett absolut krav på giltig legitimation. Ett sådant krav skulle riskera att leda till att röstberättigade personer i praktiken uteslås från att delta i valet. Utskottet anser därför att det, som i dag, bör finnas en möjlighet att styrka sin identitet även på andra sätt.

Motionsyrkandet avstyrks.

I sin behandling av ett liknande motionsyrkande våren 2025 (bet. 2024/25:KU13) anförde utskottet att det liksom tidigare inte fann skäl för riksdagen att ta något initiativ med anledning av förslaget och avstyrkte yrkandet.

Sverigedemokraterna reserverade sig.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare uttalade uppfattning att det inte finns tillräckliga skäl till att ta initiativ för att ändra vallagens bestämmelser så att det ställs ett absolut krav på giltig legitimation. Som utskottet tidigare konstaterat skulle ett sådant krav riskera att leda till att röstberättigade personer i praktiken uteslås från att delta i valet. Motionsyrkandet avstyrks.

Reservationer

1. Tystnadsplikt för väljarbiträden, punkt 2 (SD)

av Fredrik Lindahl (SD) och Martin Westmont (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3434 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Om en väljare på grund av en funktionsnedsättning eller av andra skäl behöver hjälp med att rösta kan ett biträde anlitas för att hjälpa till. Detta innebär samtidigt att en annan person får insyn i hur väljaren röstar, vilket i sig utgör ett avsteg från principen om hemliga val. För att skydda väljaren från otillbörlig påverkan och för att stärka förtroendet för röstningsförfarandet anser vi att det bör införas en straffsanktionerad tystnadsplikt för alla som agerar väljarbiträde. Vidare bör röstmottagarna i val- och röstningslokaler åläggas att informera varje biträde om att denne är ålagd tystnadsplikt. På detta sätt kan principen om hemliga val bli tydligare även för personer med olika typer av funktionshinder.

2. Krav på id-kontroll vid röstning, punkt 3 (SD)

av Fredrik Lindahl (SD) och Martin Westmont (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3434 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

I dag är det möjligt att rösta utan att legitimera sig, exempelvis genom att en annan person intygar den röstandes identitet. Mot bakgrund av förekomsten av identitetsbedrägerier och klanröstning samt en utarmad tilltro till institutioner

ser vi behov av att införa ett absolut krav på att de röstande ska legitimera sig. Ett generellt krav på identifikation skulle bidra till att stärka valsystemets robusthet, försvåra missbruk och samtidigt öka allmänhetens förtroende för att valen genomförs rättssäkert. Detta är bra både för tilltron till demokratin och för rättssamhället i stort.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2024/25:181 Säkerhet och tillgänglighet vid val:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i vallagen (2005:837).

Följdmotionen

2024/25:3434 av Michael Rubbestad m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en straffsanktionerad tystnadsplikt för väljarbiträden och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att röstmottagaren i val- och röstningslokalen bör åläggas att informera alla väljarbiträden om tystnadsplikten och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att krav på identifikation vid röstning bör införas och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i vallagen
(2005:837)

Härigenom föreskrivs i fråga om vallagen (2005:837)¹

dels att nuvarande 7 kap. 1 § ska betecknas 7 kap. 1 a §,

dels att 1 kap. 1 §, 3 kap. 3 §, 4 kap. 23 §, 5 kap. 2 och 8 §§, 7 kap. 3 och 3 a §§, 8 kap. 2 a § och 10 kap. 3–5 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 7 kap. 1 § ska sättas närmast före 7 kap. 1 a §,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 16 kap., och två nya paragrafer, 7 kap. 1 § och 15 kap. 5 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §²

I denna lag finns bestämmelser om genomförande av val till riksdagen, region- och kommunfullmäktige samt Europaparlamentet.

Vissa grundläggande bestämmelser om val finns i regeringsformen och kommunallagen (2017:725).

Innehållet i denna lag är uppdelat enligt följande.

AVDELNING I. ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

1 kap. – Inledande bestämmelser

2 kap. – Partier och kandidater

3 kap. – Valmyndigheter m.m.

4 kap. – Valkretsar och valdistrikt m.m.

5 kap. – Röstlängder och röstkort

6 kap. – Valsedlar och kuvert

AVDELNING II. GENOMFÖRANDE AV VAL

7 kap. – Allmänna bestämmelser om röstning

8 kap. – Allmänna bestämmelser om röstmottagning

9 kap. – Röstmottagning i vallokal

10 kap. – Röstmottagning i röstningslokal

AVDELNING III. RÄKNING AV RÖSTER

11 kap. – Preliminär rösträkning i vallokal

12 kap. – Valnämndens rösträkning

13 kap. – Slutlig rösträkning

AVDELNING IV. FÖRDELNING AV MANDAT

14 kap. – Fördelning av mandat

AVDELNING V. AVSLUTANDE BESTÄMMELSER

15 kap. – Överklagande

16 kap. – Valsäkerhet

¹ Senaste lydelse av 7 kap. 1 § 2014:301.

² Senaste lydelse 2019:923.

3 kap.**3 §³**

I varje kommun ska det finnas en valnämnd, som är lokal valmyndighet med ansvar i kommunen för frågor om val.

Att kommunerna ska se till att det finns lokaler för röstmottagning framgår av 4 kap. 20, 22 och 23 §§.

Att kommunerna ska se till att det finns lokaler för röstmottagning och ambulerande röstmottagare framgår av 4 kap. 20, 22 och 23 §§ och 7 kap. 3 a §.

Varje kommun ska senast 32 dagar före valdagen lämna uppgifter till den centrala valmyndigheten om

- var och när röstmottagning kan ske inom kommunen, och
- lokalernas tillgänglighet.

4 kap.**23 §⁴**

Vid omval ska det i de kommuner som valet gäller finnas röstningslokaler enligt 22 §.

I övriga kommuner ska det finnas minst en röstningslokal enligt 22 § som ger väljarna goda möjligheter att rösta.

Varje kommun ska senast 32 dagar före valdagen meddela den centrala valmyndigheten var och när röstning inom kommunen kan ske.

5 kap.**2 §**

Svenska medborgare som inte längre är folkbokförda här i landet *skall* tas upp i röstlängd under tio år från den dag folkbokföringen upphörde. Därefter *skall* de, för tio år i sänder, tas *med* i *röstlängden* endast om de skriftligen hos Skatteverket *har anmält sin adress*.

Svenska medborgare som inte längre är folkbokförda här i landet *ska* tas upp i röstlängd under tio år från den dag folkbokföringen upphörde. Därefter *ska* de, för tio år i sänder, tas *upp* i *röstlängd* om de *anmäler sig* skriftligen hos Skatteverket. *En anmälan om ny utlandsadress ska anses som en anmälan om att tas upp i röstlängd.*

Om den centrala valmyndigheten vid val till riksdagen eller Europaparlamentet senast dagen före valdagen tar emot en röst från en svensk medborgare som inte längre är folkbokförd här i landet och som

Om den centrala valmyndigheten vid val till riksdagen eller Europaparlamentet senast dagen före valdagen tar emot en röst från en svensk medborgare som inte längre är folkbokförd här i landet och som

³ Senaste lydelse 2014:301.

⁴ Senaste lydelse 2018:28.

inte är upptagen i röstlängd, *skall* myndigheten lägga till väljaren i röstlängden. Rösten *skall* alltid anses som en anmälan enligt första stycket, även om den tagits emot senare än dagen före valdagen.

inte är upptagen i röstlängd, *ska* myndigheten lägga till väljaren i röstlängden. Rösten *ska* alltid anses som en anmälan enligt första stycket, även om den tagits emot senare än dagen före valdagen.

Om en kommun i samband med röstmottagning vid val till riksdagen eller Europaparlamentet i en röstningslokal tar emot en röst från en svensk medborgare som inte längre är folkbokförd här i landet och som inte är upptagen i röstlängd, ska valnämnden i den kommunen snarast möjligt underrätta den centrala valmyndigheten som därefter ska lägga till väljaren i röstlängden.

8 §⁵

Den centrala valmyndigheten ska upprätta ett röstkort för varje väljare. För väljare som inte har någon känd adress eller som inte är folkbokförda här i landet ska det upprättas röstkort bara om de begär det.

Röstkort som avses i första stycket ska skickas ut i så god tid att de kan beräknas vara väljarna tillhanda senast 18 dagar före valdagen. Vid extra val och omval ska röstkorten i stället skickas ut i så god tid att de kan beräknas vara väljarna tillhanda senast 10 dagar före valdagen.

För varje väljare som inte är folkbokförd här i landet ska den centrala valmyndigheten upprätta ett utlandsröstkort. Sådana röstkort ska skickas till väljarna *senast 50* dagar före valdagen. Vid extra val och omval ska röstkorten i stället skickas så snart det är möjligt sedan det har beslutats vilken dag som ska vara valdag.

För varje väljare som inte är folkbokförd här i landet ska den centrala valmyndigheten upprätta ett utlandsröstkort. Sådana röstkort ska skickas till väljarna *45* dagar före valdagen. *Röstkort som skickas som postförsändelse ska dock skickas till väljarna senast 50 dagar före valdagen.* Vid extra val och omval ska röstkorten i stället skickas så snart det är möjligt sedan det har beslutats vilken dag som ska vara valdag.

7 kap.

1 §

Valmyndigheter och de utlandsmyndigheter som har inrättat röstningslokaler ska verka för att röstningen är tillgänglig för alla väljare.

⁵ Senaste lydelse 2018:28.

Tillgängligheten omfattar lokalerna för röstmottagning, röstningsförfarandet och informationen till väljarna.

3 §⁶

Varje väljare ska vara ensam bakom en valskärm och själv göra i ordning sina röster där. Därefter ska väljaren lämna valkuverten till röstmottagarna.

Väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själva kan göra i ordning sina röster, ska dock på begäran få hjälp med detta av röstmottagarna i den utsträckning som behövs. En sådan väljare får *också* anlita *någon annan* person som hjälper honom eller henne vid röstningen.

Väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själva kan göra i ordning sina röster, ska dock på begäran få hjälp med detta av röstmottagarna i den utsträckning som behövs. En sådan väljare får *därutöver* anlita *ytterligare en* person som hjälper honom eller henne vid röstningen.

3 a §⁷

Väljare som på grund av sjukdom, funktionsnedsättning eller ålder inte själva kan ta sig till ett röstmottagningsställe får om de begär det lämna sina valsedlar till ambulerande röstmottagare.

Detsamma gäller väljare som är intagna

1. i polisarrest, eller

2. på en vårdinrättning som begränsar väljarens möjlighet att rösta i en röstningslokal.

Vid röstmottagning enligt första stycket gäller i tillämpliga delar bestämmelserna om röstning och röstmottagning i detta kapitel och 8 kap. och bestämmelserna om röstmottagning i röstningslokal i 10 kap.

Vid röstmottagning enligt första och andra styckena gäller i tillämpliga delar bestämmelserna om röstning och röstmottagning i detta kapitel och 8 kap. och bestämmelserna om röstmottagning i röstningslokal i 10 kap.

8 kap.

2 a §⁸

Väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själva kan ta sina valsedlar på den avskärmade plats där valsedlarna finns utlagda, ska på begäran få hjälp med detta av röstmottagarna i den utsträckning som behövs. En

Väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själva kan ta sina valsedlar på den avskärmade plats där valsedlarna finns utlagda, ska på begäran få hjälp med detta av röstmottagarna i den utsträckning som behövs. En

⁶ Senaste lydelse 2021:1328.

⁷ Senaste lydelse 2014:301.

⁸ Senaste lydelse 2021:1328.

sådan väljare får *också* anlita *någon* annan person som hjälper honom eller henne med detta.

sådan väljare får *därutöver* anlita *ytterligare en* person som hjälper honom eller henne med detta.

10 kap.

3 §

Väljare eller bud *skall* till röstmottagarna *lämna väljarens röstkort*. Detta behövs dock inte

1. om den information som röstkortet innehåller ändå är tillgänglig för röstmottagarna, *eller*

2. om röstmottagningen sker hos en utlandsmyndighet.

Väljare eller bud *ska lämna väljarens röstkort* till röstmottagarna. Detta behövs dock inte

1. om den information som röstkortet innehåller ändå är tillgänglig för röstmottagarna,

2. om röstmottagningen sker hos en utlandsmyndighet, *eller*

3. *vid röstmottagning i sådana situationer som avses i 5 kap. 2 § tredje stycket.*

4 §

I de anteckningar som förs enligt 7 § *skall* det anges hur väljarens eller budets identitet har kontrollerats.

De valkuvert och ytterkuvert för budröst som röstmottagarna tar emot *skall*, i väljarens eller budets närvaro, läggas i fönsterkuvert tillsammans med väljarens röstkort eller, *om röstmottagningen sker hos en utlandsmyndighet*, ett adresskort. Fönsterkuvertet *skall* därefter klistras igen.

I de anteckningar som förs enligt 7 § *ska* det anges hur väljarens eller budets identitet har kontrollerats.

De valkuvert och ytterkuvert för budröst som röstmottagarna tar emot *ska*, i väljarens eller budets närvaro, läggas i *ett* fönsterkuvert tillsammans med väljarens röstkort eller, *då röstkort inte behövs enligt 3 §, tillsammans med ett adresskort*. Fönsterkuvertet *ska* därefter klistras igen.

5 §

De fönsterkuvert som har gjorts i ordning i röstningslokaler som en kommun har inrättat *skall* skickas till valnämnden i de kommuner där väljarna är upptagna i röstlängden eller lämnas direkt till röstmottagarna i valdistriktet, om kuverten kan beräknas vara dem *till handa* innan tiden för röstmottagning i vallokalen går ut.

De fönsterkuvert som har gjorts i ordning hos en utlandsmyndighet *skall* skickas till den centrala valmyndigheten.

De fönsterkuvert som har gjorts i ordning i röstningslokaler som en kommun har inrättat *ska* skickas till valnämnden i de kommuner där väljarna är upptagna i röstlängden eller lämnas direkt till röstmottagarna i valdistriktet, om kuverten kan beräknas vara dem *till handa* innan tiden för röstmottagning i vallokalen går ut.

De fönsterkuvert som har gjorts i ordning hos en utlandsmyndighet *ska* skickas till den centrala valmyndigheten.

Vid röstmottagning som avses i 5 kap. 2 § tredje stycket ska fönsterkuvert som har gjorts i

ordning skickas till valnämnden i den kommun där väljaren förväntas bli upptagen i röstlängden.

15 kap.

5 a §

Ett överklagande av ett beslut att fastställa utgången av ett val enligt 3 § 4 ska innehålla uppgifter om klagandens personnummer eller organisationsnummer eller någon annan uppgift om klagandens identitet om ett sådant nummer saknas. Överklagandet ska också innehålla den information som behövs för att Valprövningsnämnden ska kunna komma i kontakt med klaganden.

16 kap. Valsäkerhet

Samordningsansvar för säkerhetsfrågor

1 § Den centrala valmyndigheten ska stödja och samordna valmyndigheternas arbete med skydd av val samt analysera och bedöma risker som kan hota valens genomförande.

Rapportering av incidenter i samband med val

2 § Länsstyrelserna, de kommunala valnämnderna och de utlandsmyndigheter som har inrättat röstningslokaler ska skyndsamt rapportera incidenter till den centrala valmyndigheten.

Med incidenter avses

1. att det vid förberedande och genomförande av val som en myndighet svarar för har förekommit någon avvikelse från föreskriven ordning,
2. att någon har hindrat röstningen, förvanskat lämnade röster eller otillbörligt verkat vid val på något annat sätt, eller
3. andra händelser som kan påverka valens genomförande.

Ackreditering av valobservatörer

3 § Den centrala valmyndigheten får ackreditera en valobservatör från en nationell eller internationell organisation som avser att granska genomförandet av valen till riksdagen, region- och kommunfullmäktige samt Europaparlamentet.

Kommunerna och länsstyrelserna och de utlandsmyndigheter som har inrättat röstningslokaler ska ta emot ackrediterade valobservatörer före, under och efter ett val.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 december 2025.

2. Bestämmelserna i 7 kap. 3 a § i den nya lydelsen och i 16 kap. 2 § tillämpas första gången vid ordinarie val till riksdagen, regionfullmäktige och kommunfullmäktige 2026.